

Є. К. Карлюга

студ. IV курсу економіко-правового факультету ОНУ імені І.І.Мечникова

спеціальність «Право»

Науковий керівник: д.ю.н., проф. Т. В. Степанова

ЩОДО ДЕЯКИХ АСПЕКТІВ ЗДІЙСНЕННЯ ПРОКУРОРОМ ПРЕДСТАВНИЦТВА ІНТЕРЕСІВ ГРОМАДЯН ТА ДЕРЖАВИ В ГОСПОДАРЬКОМУ СУДОЧИНСТВІ

Одним з наслідків реформи правосуддя 2016–2017 р. р. стало суттєве звуження процесуального статусу прокурора, в тому числі і в межах господарського судочинства. На практиці оновлені законодавчі положення не знайшли однозначного трактування й одноманітного застосування, про що свідчать різні позиції національних судів. Проблемні питання, які виникають у зв'язку із здійсненням прокурором представницьких функцій під час розгляду господарської справи, і зумовлюють необхідність та актуальність дослідження цього реформованого інституту.

Правовий статус прокурора як учасника господарського судочинства регламентовано низкою нормативно-правових актів. Чільне місце в їх системі належить Конституції України (далі – КУ), п. 3 ч. 1 ст. 131¹ якої закріплює, що

прокуратура здійснює представництво інтересів держави в суді у виключних випадках і в порядку, що визначені законом. Більш детальну регламентацію вказане питання отримало в профільному Законі України «Про прокуратуру» (далі – Закон), що, серед інших, у ч. 1 ст. 23 закріплює таке повноваження прокурора, як представництво інтересів громадянина або держави в суді. Як бачимо, норми Закону та КУ в цьому питанні не збігаються, тому важливою постає задача з'ясування складу осіб, які можуть бути суб'єктами захисту з боку прокурора. Перелік таких осіб має визначатися, в першу чергу, з урахуванням предметної юрисдикції господарських судів, яка поширюється на спори, що виникають у зв'язку із здійсненням господарської діяльності, учасниками якої виступають суб'єкти господарювання та суб'єкти організаційно-господарських повноважень. На думку А. В. Лапкіна, вказані положення виключають можливість участі прокурора на боці громадян, адже згідно з ч. 2 ст. 23 Закону підставою здійснення представництва в суді інтересів цього кола осіб є їх неспроможність самотійно захистити свої порушені чи оспорювані права або реалізувати процесуальні повноваження через недосагнення повноліття, недієздатність або обмежену дієздатність, коли законні представники або органи, яким законом надано право захищати права, свободи та інтереси таких осіб, не здійснюють або неналежним чином здійснюють її захист. У свою чергу, такі обставини, як недосагнення повноліття, недієздатність або обмежена дієздатність унеможливають набуття особою статусу фізичної особи-підприємця, тому вона взагалі не може бути учасником розгляду справ господарськими судами, а, отже, і не потребує представництва [1, с. 82]. Однак фізичні особи, що не мають статусу суб'єкта господарювання, можуть брати участь у справах у спорах, що виникають з корпоративних відносин, щодо цінних паперів, щодо реєстрації майна та майнових прав, інших реєстраційних дій, справах про банкрутство та інших спорах.

Аналізуючи чинну редакцію ГПК України, можна дійти висновку, що формально ані Кодекс, ані Закон не містять заборон щодо представництва прокурором інтересів громадян в суді за наявності передбачених законом підстав. Але відкритим залишається питання відповідності цих положень КУ.

Адже, як вже зазначалося, КУ передбачає, що прокуратура здійснює в суді представництво саме інтересів держави, і таке представництво носить виключний характер (лише якщо захист інтересів держави не здійснює або неналежним чином здійснює відповідний орган державної влади чи орган місцевого самоврядування, або якщо такий орган відсутній).

Однак в судовій практиці щодо цього питання також трапляються різночитання. Так, законодавством чітко встановлено, що не допускається представництво прокурором інтересів державних компаній. Проте Касаційний господарський суд у складі Верховного Суду у Рішенні від 08.05.2018 у справі № 918/376/17 дійшов висновку, що у прокурора були всі підстави для захисту інтересів держави в особі Державного концерну «Укроборонпром» [2].

Враховуючи вищевикладене, можемо зробити висновок, що оновлений інститут представництва прокурором інтересів громадян та держави в господарському суді потребує свого подальшого вдосконалення, адже невирішеними залишилися питання здійснення прокурором представницьких функцій щодо громадян з огляду на положення Конституції України в цій частині.

З приводу представництва держави в суді маємо зазначити, що подальшого вивчення та належної правової регламентації потребують вживані законодавцем поняття «інтереси держави», «державні компанії», адже їх невизначеність несе в собі ризики неправильного тлумачення і, відповідно, загрозу порушення прав учасників господарського процесу.

Список використаної літератури

1. Лапкін А. В. Участь прокурора у господарському судочинстві. 25 років господарській юрисдикції в Україні: досвід та перспективи : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. Харків, 2016. С. 81–85.
2. Огляд практики застосування суддями Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду законодавства, що визначає особливості правового статусу прокурора в господарському процесі за період з 01.01.2018 по 06.11.2018. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/Oglyd_prok.pdf?fbclid=IwAR3BruWh6TLdg4z-1TgEreA09LHA9mRLCA0sGWzHBmNXA6W9EGA9Qw1MDtA (дата звернення: 26.03.2020).